



## Լևոն Խեչոյան

### Կարմիր գետի ափին աղոթելիս

Կատավորի մեռնելու երրորդ օրվա լիալուսին գիշերը թաղի թափառական ամենախոշոր Ստեփան անունով կատուն պատու հանից ներս մտավ ու բոլորի աչքի առաջ խփեց մեռելին:

Երկու ամսվա ընթացքում դա արդեն երրորդ հանգուցյալն էր, որոնց դագաղի վրա լիալուսին գիշերներին հարձակվել էր:

Գիշերվա կեսին հրավիրված պաթոլոգոանատոմը գունավոր փոշի ներով, օխրայով ու կապույտ մածուկներով սարքեց դատավորի դեմքը:

Տոթից շնչահեղձվում էինք, վիճում էինք: Տարբեր առաջարկություններ կային: Ասում են . «Դատավորը...»: Կարետր խոր հուրդներով են գնում-գալիս: Լապտերները վառած՝ շտապ օգնությունն էլ եկավ, ներսից «վալիդոլ» է բուրում: Բժշկուհու կոնքերին են նայում: Ուշ ժամ է, գնում են տները: Հետո լուրջում է:

Վաչիկը կատվի տեղը գիտեր, տրամվայի շրջադարձից այն կողմ՝ փողոցի ծայրամասում, սեւ տուֆե տների բակում, աղբյուրի մոտ է տեսել:

Ֆորմալինի հոտ է կանգնել տաք օդի մեջ: Մեկ-երկու հրացան են վերցնում, մի քանի հոգով դուրս են գալիս, դատարանի աշխատա կիցներից մեկն էլ է նրանց հետ գնում:

Չորս-հինգ ժամ առաջ, այդպիսի ահարկու հարձակումից սարսա փած՝ դատավորի ութ տարեկան տղան ուշագնաց եղավ, լե գուն կուլ գնաց, հիմա էլ

լեզուն է բռնվել, տարել են հիվանդանոց, կինը՝ Սուսանն էլ է այնտեղ:

Գատավորը մեր բարեկամն է, մեզ հորեղբոր տղա է գալիս, մի քանի հոգով մնացինք՝ վերջին գիշերն էինք նրա հետ անցկացնելու, եթե աղջիկն ու փեսան հասցնեին, հեռագրի համաձայն, Մոսկվայից գային:

Սուրենը՝ մեր հորեղբոր տղաներից ամենաավագը, մեզանից ոչ մե կի հետ ընդհանրապես համաձայն չէ: Ուզում է հուղարկավորու թյունը անպայման «պետական գործչին» վայել, փողայիներաժշտու թյունով լինի:

Ասում է. «Տերտեր-մերտեր հրավիրեցինք՝ ես հաստատ գիտեմ՝ մարգպետը չի գա»: Ինձ ասում է. «Խոսիր, ի՞նչ ես սուտուփուս նստել, երբ որ խոսել է պետք, միշտ կողք ես կանգնում, մի բան ասա, գոնե ձայնդ լսենք, ասում է, իսկ եթե տերտեր չհրավիրենք, կարող է մարգպետը գա: Կգա, բոլորիս պատիվն է, միայն ինձ համար չէ: Մի երկու երեխի էլ մի քանի բարձ-մարձ կտանք ձեռները, թող ետեւից մեղալները բերեն: Ինձ որ լսեք, մինչեւ անգամ մարտական գենքը կարելի է բարձի վրա տանել»: Գալիս, կանգնում է իմ դիմաց, ասում է. «Հիմա էլ պրծում չկա, սկսիր խոսել, ասում է, ես դիպում չունեմ, դիպումավորները դուք եք, մեր հավասարնությունը տեսնելով՝ ձեզ աշխատանք կտան, ինձ՝ չէ»: Ասում է. «Ի՞նչ վերին գոյություն, չկա բնությունը հավասարակշռող այդպիսի ուժ. չնայած բարձրագույն կրթություն չունեմ, բայց այս հարցի շուրջ դատավորի հետ էլ շատ են խոսել, ձեզ էլ ասեմ»: Առարկություն չի ընդունում, մանավանդ իմը, մի բառ անգամ չի թողնում խոսեմ, լռեցնում է: Ոչ մեկիս հետ համաձայն չէ, վիճում է: Ասում է. «Մեր աշխարհը, որտեղ ապրում ենք, խուփով ծածկված է, բնակվում ենք փակ համակարգի մեջ, ինչքան ուզում ես աղաղակիր, օգնություն կանչիր, ոչ ոք չի լսի: Ջրհորի միջից որ կանչես, քեզ դրսից կլսե՞ն»:

Պաթլոգանատունն ընդհատում է աշխատանքը, ասում է. «Սուրճ կա՞, թե՛ չե՞ք կարող մի հատ սուրճ տալ, Սուրենին թե, այդպես չեն ասի, այդպիսի բան կասե՞ն»: Քանի որ հացը նման աշխատանքով էր վաստակում, մեր վերաբերմունքը արհա մարիական էր, չարձագանքեցինք:

Սուրենը՝ մեր հորեղբոր տղաներից ամենաավագը, ծխախոտը վառել է, դրսում ցանկապատի երկաթե դուռն է բացվում-փակվում, ասում է. «Չնայած

բարձրագույն կրթություն չունեն, բայց այս հարցի շուրջ դատավորի հետ շատ են խոսել, հիմա էլ ասեն: Նավը ձեզ օրինակ՝ մեր երկրագունդը օվկիանոսում կորած նավի նման է, միայն թե առանց դեկի ու շարժիչի սլանում է, ոչ մեկն էլ չգիտի, թե՛ ուր: Հրեշտակ-մրեշտակ էլ չկա: Մոն վառել, ծունկ ծալելն էլ իգուր է, երբ պիտի խելքի գանք ունայնության առաջ, դատարկություն, դատար կություն է: Նորիկիս ժամանակ ետ-առաջ են վազվզում գետի երկայնքով, օգնություն են կանչում, ձեռք են պարզում երկինք, աղա չում են, աղոթում են, ոչ մի բան... տասը տարեկան էր»: Նորիկին անցյալ տարի Կարմիր գետը տարավ: Երկու անգամ էլ կինը հղիու թյունը չպահեց, վիժեց, հետո հայտնի մի մարդու սիրուիին դարձավ:

Պաթոլոգանատունը օխրայով ու կապտագույն մածուկով դատավորի դենքն է սարքում, ասում է. «Կռացած էնքան շնչեցի էս ֆորմալինի հոտը, ոնց որ արբած լինեն, սուրճ չունե՞ք, մի հատ սուրճ տայիք, կամ եթե չկա՝ թունդ թեյ, Սուրենին ասում է, այդպես մի խոսիր, այդպես չեն արտահայտվի»: Սուրենն ասում է. «Քեզ ինչ կա, եղածը իմ հետ է եղել»: Նրա մասնագիտության վերաբերյալ շատ վատ բան է ասում: Ահագին ժամանակ վիճում են իրար հետ:

Ուշացած փողկապավոր տղամարդիկ, ծաղկեփնջերով կանայք են գալիս, մթից լույսի մեջ են հայտնվել, խոնավ պեծկլտացող աչքեր ունեն: Կանգնել են, նորից են գնում մութի մեջ, ասում են. «Դատա վո՛րը»: Շենց հեռանում են, Սուրենը շարունակում է իր խոսքը, ասում է. «Չնայած բարձրագույն կրթություն չունեն, բայց այս հարցի շուրջ դատավորի հետ էլ շատ են խոսել»: Կրթության մասին նրա քա մահրանքով արտահայտվելը իմ համալսարանական լինելուն էր վերաբերվում: Տանել չի կարողանում խոսելիս, առավել եւս՝ ցանկա ցած հարցի մասին կարծիք հայտնելու:

Ձեւացնում է, թե իրենց վեճին միջամտեցի, դրանից է նյարդայնացել, իրականում կնոջ՝ հայտնի մարդու սիրուիին լինելուց է անհաշտ վողականությունն իմ հետ: Անընդհատ լռում են, որ հունից դուրս չգա, խուսափում են ուղիղ ինձ վերաբերվող խոսքին պատասխանել:

Շատ նորից է բոլորի հետ վիճում, կրկին անցնում է տիեզերական թեմային: Կնոջ անունն է տալիս, թե նրա միամսյա անհայտ բացակա յության ժամանակ, թեկուզ

լինել որեւէ առողջ - շարանում բուժման նպատակով, ինքը գիշերուզօր երեսը բարձի մեջ խրած՝ խոսել է: Ասում է. «Անդունդի պես դատարկ է մեր շուրջ բոլորը, եւ թող մարդը հույս չունենա որեւէ տեղից, ասում է, ես այս մասին շատ եմ խոսել դատավորի հետ»:

Առարկություններ չի ընդունում, այդ թեմայով արդեն հայտնի, ձեռակերպված օրենքներն ու հասկացությունները նույնպես մերժում է: Վեճը կիսատ է թողնում, ասում է. «Ախպեր, այո, եթե այդպես է, դե թող արձագանքի»: Աջ ձեռքի մատները ծալում է, ոսկրոտ մասով երեք անգամ հաստ պատն է ծեծում, ասում է. «Ահա, դե թող պատասխանի ձեր ասածը...»: Քննախույզ՝ մեր աչքերը դիտում, սպասում է, քննախույզ կա ներքեւի շրթունքին:

Երեք անգամ, հատ առ հատ ընդմիջվելով, պատասխան թակվում է տան՝ դրսի, փողոցին գուգահեռ անցնող պատը:

Գիշերվա ժամը հինգին հայտնի լռությունն է, երբ քնում են անգամ ամենազգոն շները, տոթը պաղում է, մոմերի բոցի վրա դեռ գիշե ռային թիթեռներ են ճտտոցով պայթում:

Աթոռին քնած Հովանը գարթնում է քնից, հարցնում է. «Ի՞նչ»: Սուրբ նր՝ մեր ամենաավագ հորեղբոր տղան, ասում է. «Այդքանով պրծավ ու գնա՞ց, մենք էլ հավատացինք»: Հանկարծ ցատկում է տեղից, չորս անգամ դրսի պատն է ծեծում, ասում է. «Եթե կա, դե թող հիմա էլ չորս անգամ պատասխան խփի»:

Այդ պահին Վաչիկն ու նրա հետ գնացածներն են վերադառնում: Ասում է. «Մե՞ծը կուրացած էր, չտեսավ էլ՝ ինչպես մոտեցանք, երեւի դրանց սեւ կարիճն էր կծել, աղբյուրից չէին հեռանում, անընդհատ խմում էին, չորսին էլ տեղնուտեղը մեխեցինք պատին: Ձագերը շատ սիրում էին՝ մեկը կարմիր էր, մյուսը՝ դեղին, էն մեկը՝ կապույտ»: